

LOIOLAKO JARDUNEN BATZAR AGIRIA

1981-I-23, 24

Loiolan, 1981.eko Urtarrilaren 23 eta 24an, bi egunaldiko batzarrak egin ditu Euskaltzaindiak, azkeneko karguberritze ondoan datorren urtebiko plangintza zehazteko asmoz. Barne giroko jardunak izan arren, Sail bakoitzari dagozkion batzorreetako idazkariak ere deituak izan dira, euskaltzain oso guzietan egin zaien deiarekin batera.

X. Diharce eta P. Larzabal jaunek ezin etorria idazkiz bialdu dute, zerbait bozkatzekorik balitz P. Lafitte eta J. Haritschelhar euskaltzainkideei beren botza ematen.

Ostiralean 23, goizeko hamaiketean hasi da lehenbiziko batzarra Loiolako Gogarte-etxean. Euskaltzainburuak batzartuei ongietorria eman die lehenik, jardun hauen xedea zoin den aditzera emanez. Gure egiturak zertan hobetu eta Barne Erregeletan zer aldatu ikusten joatea dela, esan du, egun hauetako lanen helburua.

Egitaraua agertzeraz eman du J. L. Lizundiak lau batzarre mugatuz: Iker Sailekoa, Jagon Sailekoa, Egiturazko batzordearena, eta P. Altuna euskaltzain berriaren sarrerako batzar irekia. Batzartuei eman zaizkien langaiak ere banan banaka aurkeztu ditu.

I. JAGON SAILEKO BATZORDEAK

J. San Martin Jagon Sailburua, mahai aurrean dela, eta J. Haritschelhar batzar gidari, honako euskaltzain oso hauek bildu dira: L. Villasante, J. Haritschelhar, P. Altuna, A. Irigoyen, E. Knörr, P. Lafitte, E. Larre, F. Ondarra, J. San Martin eta J. M.ª Satrustegi; batzorreetako J. A. Arana, J. M.ª Iriondo, J. L. Lizundia eta J. J. Zearreta idazkariak; J. M.ª Satrustegi idazkari dela.

Azterketa hasi aurretik, Sail guzietan dagoen ohar batez honela mugatu da karguen eginkizuna: Batzorde bakoitzaren izen zerrendan birraipatu beharrik gabe, Sailburua da beti bere esku dauden batzorde guzietan *berezko burua*. Batzorde bakoitzak izango du, beste alde, batzordeburu eragile bat.

Sailburua izan daiteke, berak nahi badu, edozein batzorderen buru-eragile ere, denbora berean.

Batzar agiri honetan, ohar, erabaki eta batzorreetako aldaketak bakarrik jasoko dira. Batzorde guzietan zerrenda osoak eraskin batean agertuko dira.

1. **Alfabetatze-Euskalduntze:** J. San Martinek eman du batzorde honen berri. Bere ofizialtasuna lortu bitartean egoera berezian aurkitzen da eta Eusko Jaurlaritza-

rekin hasitako harremanak burutzeko beharrezkoa da batzorde hau. Barne Erregelak aldatu behar izango dira, noski. Batzorde bera gelditzen da.

Korrikari buruz agerpena hau zabaltzea erabaki da: “*Korrika Euskal Herria* izeneko ibilaldiaren amaieran mezu-ordez irakurritako agiriari buruz Euskaltzaindiak adierazten du:

- 1) Euskaltzaindiak ez zuen idazki horren berririk aurretik izan.
- 2) Agiri horretan esaten den zenbait gauza Euskaltzaindiaren arautegitik kanpo dagoenez gero, ez du ontzat hartzen.
- 3) Euskaltzaindiak jokaera hori salatzen du.
- 4) Euskaltzaindiak bere arautegia du, eta arautegi horren arauera jokatu nahi duen edozein batzorderi atea irekirik uzten dizkio”.

2. **Bertsolaritza:** J. M.ª Iriondo batzorde idazkariak esan duenez, bertsolarien elkartearekin batera, datorren urtean egiteko asmoa dute Euskal Herriko bertsolarien txapelketa. Dirudienez, azkenekoak ondore onak izan ditu eta orduko iskanbilak bareago omen daude. Beste izen bi batzordeari gehitzea eskatu du: R. Iraola eta J. M. Etchezarreta. Horrela erabaki da.

3. **Elebitasun** arazoei buruz bere egunean sortutako batzordeak bete du bere eginkizuna. Hezkuntz Kontseilaritza jabetu denez gero ekintza honetaz, besterik gabe desagertzen da batzorde hau.

4. **Irakaslegokoa:** batzorde honen eginkizuna nolabait eskuz aldatu dela esan du J. J. Zearretak, Hezkuntza Kontseilaritzaren ordurapean utzi bait da. Etsaminak eta tituluen banaketa, hala ere, Euskaltzaindiaren babesean egingo dira oraikoz. Bere lana mugatuagoa izango bada ere, batzordeak eginkizun bat badu eta zenbait lankide aldatuz, aurrera jarraitzea eskatu du.

Hiru lankide dira kargua uztea eskatu dutenak: I. Laspiur, J. A. Letamendia eta A. Ozamiz. Hauen hutsunea bete eta kopurua gehitzeko izen berriak proposatzen dira: J. M. Aleman, P. Altuna, A. Ariznabarreta, P. Arregi, G. Aurrekotxea, R. Badiola, G. Elorza, J. Fz. Setien, M. Azkarate eta Iñaki Usabiaga. Horrela erabaki da.

5. **Oinarrizko euskara:** I. Berriatuak eman berri du Euskaltzaindiko batzar batean batzorde honek hiru urtez egin dituen lanen kontu eta, besterik gabe, dagoen eran gelditu da.

6. **Euskalarien idazkaritza:** Jardunaldien ondorean euskalarien harremanetarako idazkaritza sortu zuen Euskaltzaindiak joan den udazkenean eta batzordea dagoen eran utzi da oraikoz.

Denbora berean, behar bezala zaindu gabe dauden arloetan beste zenbait batzorde berri sortzea proposatzen du Jagon Sailburuak.

Literatura batzordea: bere-berea du Euskaltzaindiak ekintza hau. “A la sección tutelar corresponde velar por la conservación, difusión y pureza de la lengua, en todos los órdenes de la vida y de las relaciones sociales y *fomentar la literatura vasca en todas sus manifestaciones,*” esaten zuen 1920.eko Arautegiak bere bosgarren artikuluan, eta hitz hauek ez dira geroztik aldatu.

Kazetaritzakoa: egunkariak, irratia eta telebista noizbait euskaraz egiten hasiko bagara, Euskaltzaindiak arauemaile gertutik jarraitzeko batzorde bat behar ote duen ikusiko du.

Itzultzaileena: itzultzaile eskola ere hor dugu eta gure esku dagoen bitartean batzorderen bat sortzea aipatu da.

Loiolako jardunetan egitarau estua eta asti gutxi dagoela ikusirik, beste batzar batean hobeki aztertzeko utzi dira hiru puntu hauek.

Azkenekotz, aurtengo mendeurrena dela bide Urretxuko Udalak Iparragirrerri buruz egin nahi duen liburuaz mintzatu da J. San Martin. Zuzenean guri ez badagoki-gu ere, gure laguntza eskatu dutela esan du asmoa aurrera eramateko.

Eta besterik gabe, eguerdiz amaitu da Jagon Saileko batzar hau.

II. IKER SAILEKO BATZORDEAK

Egun berean, arratsaldeko 4etan Loiolako Gogarte etxean bildurik, Iker Saileko batzordeak aztertu ditu Euskaltzaindiak. Goizeko euskaltzainekin batera, Iker Saileko batzarkide hauek etorri dira: P. Goenaga, J. A. Letamendia, F. Mendizabal eta M.ª P. Lasarte.

L. Mitxelena Sailburuak etortzerik ez du izan.

1. **Aditzaz:** P. Altuna mahai buruan eta J. Haritschelhar batzar gidari, orain arteko lanen egoera ikusi da. Itanozko formen finkatu beharra azpimarratu du P. Altunak. Jarraipena eskatu zaio. Batzordea honela gelditu da: P. Altuna, buru; J. L. Alvarez "Txillardegi", idazkari. Adinagatik aita D. Intza kendu eta bere ordez P. Pujana izendatu da.

2. **Herri Administralgo Hiztegia:** batzorde honek hizbide asko eman du. Egiten ari den lana ez da, berez, Euskaltzaindiarena. Eusko Jaurlaritzak eskaturik, gain begiratu baizik ez dio ematen. Oniritzia alegia. Horretarako bakarrik ez da Euskaltzaindiaren aldetik batzorde baten beharrik. Aldi bakoitzean oniritzia nola eman ikusiko du, eta horretarako begiraleak berak izendatuko ditu.

Hitz espezializatuen zerrendari *Hiztegia* ala *Hitz Bilduma*, edo beste zerbait deitu behar zaion eztabaidatu da. Eusko Jaurlaritzaren beharrei dagokio gaurko arazoa, Euskaltzaindiari baino gehiago. Herri Administralgo Hiztegiaren batzordea desagertzen da, beraz, eta zerrenda bakoitzaren oniritzia eskatzen zaiolarik, Euskaltzaindiak izendatuko ditu begiraleak.

Hiztegi batzorde bat sortu beharra ere ikusten da.

3. **Gramatikarena:** P. Goenagak aurkeztu du batzordearen egoera. Informalki besterik ez bada ere batzartzen jarraitzeko asmoa dute. Zuzendu beharrak ikusten ditu zenbait puntu. Lanak egin ondoan ez omen dira behar bezala zabaltzen eta horretarako banaketa bizkortzea eskatu du. Txostenak, beste alde, ordaindu beharko dira nolabait. 12 edo 15 orrialdeko lana hartu daiteke eruduzat eta horren arauera beste neurritakoan eskusaria neurtu. Horrela lanak ugarituko liratekeela, dio. Lau urte hauetan gramatikaren zutabe nagusia lortzeko gogoia erakutsi die Euskaltzaindiak. E. Knörr eta J. A. Letamendiak kargua uztea eskatu dute. Beste izenak orain arte bezala gelditzen dira.

4. **Dialektologiaz:** Apirilaren 23tik 26ra, bazko astez, *Deban* egitekoa den ikastaroaren berri eman du, J. M.ª Satrustegik. Hitzartuak diren irakasleen zerrenda eta bakoitzaren gaiak aipatu ditu. Kopuru txikiarentzat izango da eta bertara joango diren espezializatuez landa, filologiako bosgarren edo laugarren urteko ikasleren batentzat edo beste tokia egon daiteke. Batzordeak erabakiko du, noski, matrikulen arazoa. F. Ondarra izendatu da batzordeburu beste batzarkideak daudenean utziz.

5. **Euskararen Lekukoak:** L. Villasantek urteko lanen berri eman du, argitaratzeko prest dauden liburuak eta egileak aipatuz. Diru arazoa sortu da gero. Liburu hauek argitaratzeko zenbait elkargorekin harremanak egon dira. J. Haritschelhar izendatu da batzordeburu, eta P. Altunak beteko du J. M.ª Satrustegik utzitako lekua.

6. **Herri Izendegiaz:** astiro doa azken aldi honetan batzordearen lana. J. L. Lizundiak aurkeztu du oraiko egoera eta, ofizialki, herri gutxik aldatu omen du izena. Nafarroatik F. Ondarra sartu da batzordean J. M.ª Satrustegiren ordeaz. Bestalde, A. Irigoyen eta J. San Martinek gehituko dute taldea.

7. **Herri Jakintza:** batzorde hau geldirik dago, susmo hutsa da. Ez da behin ere bildu. Bere eginkizuna garrantzitsua dela esan da eta nolabait eragin behar litzaioke. A. Zavala, batzordeburua ez da etorri eta, oraikoz, izen zerrenda dagoen eran utzi da.

III. EGITUREN BATZORDEAK

Loiolako Gogarte etxean, 1981.eko Urtarrilaren 24an, goizeko bederatzitik lehenetik, bildu da Euskaltzaindia bigarren egunez jardunei jarraipena emateko. L. Villasante buru, J. Haritschelhar buruorde eta J. M.ª Satrustegi idazkari dela, hauek bildu dira: P. Altuna, J. L. Davant, J. Hiriart-Urruty, A. Irigoyen, E. Knörr, P. Lafitte, E. Larre, F. Ondarra eta J. San Martin eta J. A. Arana, R. Badiola, P. Charritton, X. Gereño, J. L. Lizunda eta J. J. Zearreta batzordeetako idazkariak.

Berehala, goizeko gaiak hasiera eman zaie.

1. **Zuzendaritzaz:** zuzendaritzaren eginkizuna eta mugak aztertu ditu bere txostenean J. M.ª Satrustegi, idazkariak. Hasieran, euskaltzainburuak, diruzainak eta bi sailburuek osotzen zuten Zuzendaritza. Gero aldatu egin zen hau eta, azken denboretan euskaltzainburua, buruordea, idazkaria, idazkariordea eta diruzaina sartzen ziren Zuzendaritzan.

Ekintza asko eta ezberdinak ditu gaur Euskaltzaindiak esku artean eta behar den eran denek buru emateko Zuzendaritza gehitu beharrean aurkitzen gara. Gure proposamena izango litzateke, Iker Sailburu eta Jagon Sailburuarekin batera, herrialde bakoitzeko ordezkariak ere Zuzendaritzan sartzea.

Arautegia aldatu gabe egin daiteke hori, Barne Erregelaren berritzaileekin. Utzi daiteke Zuzendaritza izenarekin Arautegian dagoena: euskaltzainburua, buruordea, idazkaria, idazkariordea eta diruzaina barne direla. Azkuek berak erabili ohi zuen *Euskaltzainburugoa* hitzarekin adierazi dezakegu Zuzendaritza batzorde zabalagoa, horiekin batera bi sailburuak eta lau ordezkariak sartuz. Arazo berezietan beste batzorde zenbait arduradunak ere deitu ditzake Euskaltzainburugoa bileretara.

Barne Erregelak berritzaileekin kontuan izango dira ohar hauek.

2. **Diruzaintza:** X. Gereñok diru egoeraren berri eman du. Idatzirik ekarri du urteko balantzea eta bakoitzari kopiak banatu. Hartu den erabaki nagusia, hemendik aurrera egingo den kontu ematearena izan da:

- Urteoro aurkeztuko da Euskaltzaindiari aintzin-kontua.
- Hilabetean behin Euskaltzainburuagari kontu emango zaio.
- Hiru hilabetetik batzarrari.
- Urte azkenean egoera orokorra aurkeztuz itxiko dira kontuak.

Batzarretara datozenen eta bestelako osteren ordainketa ere gaurkotu da. Lehengo arduradunak gelditu dira.

3. **Azkue Biblioteka:** J. A. Aranak 3.025 liburu sartu direla aurten Azkue Bibliotekan esan du. Bi urteotan 7.500 ale. Bibliotekako arauen aurrean bat gertatu du. Eragozpen haundiena toki aldetik dator: ia betarik dago eta irakurleentzat aulki gutxi. Lehenbait-lehen etxe egokien bat lortzeko urratsak eman behar dira. Batzordea berritu da. N. Alzola ez delarik Bilbon bizi, aldatu egin da. Batzarkide berriak hauek dira: diruzaina edo diruzainordea E. Erkiaga, X. Kintana eta J. San Martin.

4. **“Euskera” aldizkaria eta argitalpenak:** J. Intxaustik kargua uzteko gogoa agertu omen du. Bere ordez P. Altuna izendatu da. J. A. Arana ere batzorde honetan sartu da.

5. **Barne Erregelen berriztatzea:** Aspaldi eskuartean dugun arazoa da Barne Erregelena. Noizbait erabaki beharra. J. L. Lizundiak punduz puntu ikusi eta ekarri duen ohar bilduma aztertu da. Gai nagusiak: diru arazoa, argitalpenak, Euskaltzainburuagoa eta lankide berriak.

Ekonomia batzordea izendatu da, kondu errendatzea lehen esana den bezala mugatuz. Argitalpen berrien egitura sortzen da. Aldaketa garantzitsuena hala ere, lehengo Zuzendaritza, Sailburu eta ordezkariekin nahiz batzordeetako arduradunekin gehitzea; eta euskaltzain oso nahiz urgazlez beste alde, batzordeetan lankide berriak sartzea izan da.

Beraz erabakirik gelditu da, gain begirada baten zai. Itzulpenak egin behar dira orain.

Euskaltzaindiaren ekintza guziek nahi bezalako lotura izan dezaten, batzorde bakoitzeko idazkariak urtean zehar egindako lanen laburpena aurkeztuko du Abenduko bileran.

Eta besterik gabe amaitu da goizeko batzarra.

IV. P. ALTUNAREN SARRERA

Azpeitian, Udaletxeko aretoan, 1981.eko Urtarrilaren 24an, arratsaldeko bost eta erdietan egin du Euskaltzaindiak P. Altunaren sarrerako batzar irekia.

Mahai buruan, L. Villasante euskaltzainburua, Luziano Lazkano Azpeitiko alkatea, R. Labaien Kultur Kontseilaria, X. Aizarna Donostiako Diputadua,

P. M. Etxenike Hezkuntz Kontseilariaren ordezkaria X. Retegi, L. Mitxelena eta J. M.ª Satrustegi idazkaria. Batzarrera etorri dira: P. Altuna, J. L. Davant, J. Haritschelhar, J. Hiriart-Urruty, A. Irigoyen, E. Knörr, P. Lafitte, E. Larre, F. Ondarra eta J. San Martin euskaltzain oso jaunak; L. Akesolo, J. L. Alvarez "Txillardegi", J. A. Arana, J. M. Aranalde, M. A. Astiz, M. Atxaga, S. Basauri, P. Charritton, P. Goenaga, J. Goikoetxea Maiza, J. M. Iriondo, M. Itzaina, I. Laspiur, J. L. Lizundia, P. Mujika, P. Sancristobal, P. Uribarren eta J. J. Zearreta euskaltzain urgazle jaunak.

X. Diharce, A. Irigarai eta P. Larzabal jaunek ezin etorria adierazi dute.

Luziano Lazkano, alkateak, ongietorria eman die batzartuei, Azpeitiko herriak bigarren euskaltzain osoa duela P. Altuna esanez. Carmelo Echeagaray zenak batzargela honetan bertan egin zuen bere sarrera hitzaldia. Hau da gaur Azpeitiko herriaren poza.

Euskaltzainburuak, gero, hitz laburrez adierazi du ospakizun honen esan nahia, euskaltzain berriari ongietorri beroa emanez.

J. M.ª Satrustegik Loiolako jardunetan bi egunez egindako lana aipatu du. Urte-biko plangintza da: "berriztatu ala hil" esaera zaharrari jarraituz, Euskaltzaindiak berritzeari ekin diola esan du.

J. Haritschelhar eta E. Knörr euskaltzainek sartu dute Udaletxeko batzargelan P. Altuna euskaltzain berria. Herriko mazerok zetozen aurretik, Lazkano eta Larrañaga bertsoariak bertso banakin ongietorria eman diotelarik.

Sarrera hitzaldia

Erdarazko hitz laburrez euskararik ulertzen ez duten entzunleak agurtu ditu lehenik. Barnea koka-ahala betea zegoen eta entzungailuen bidez jarraitu dute hitzaldia ezin sartuz kanpoan geldituek. Euskal Literatura zaharrean elizgizonek egindako lana azpimarratu du lehenik P. Altunak. Zerbait egin dutenen lana ez baino, egin ez dutenen hutsartea salatu behar litzatekeela zioen.

"Etcheberri Ziburukoa apaiz eta poetaz" eman du bere hitzaldi luze bezain mamitsua. Oihenartek gutxiesten bazuen ere idazle honen lana, badu balioko gauzarik eta, susmo txarrik gabe, hau zukeen gogoan ziburuarrak bere etsaien zirtadak aipatzean. J. M. Lojendio bere aurreko euskaltzainaren nortasuna azpimarratuz amaitu du P. Altunak bere sarrera hitzaldia.

Mitxelenaren erantzuna

Ahazkorren artean garenez, besteak beste sermolari dugula aita Altuna esanez hasi du bere hitzaldia Mitxelenak. Euskaltzain berriaren lan eta ekintza berezienak aipatu ondoan, laikoan hutsunean agertzen dela apaizgizonen emaitza erantzun dio. Artelana ez dela basamortuan sortzen eta beren apaiz lanaren noraezekoa baizik ez omen zen, hain zuzen ere. Laikoan artean bertsoak, ipuiak eta horrelakoak badirela, beste alde.

Hizkuntzalaritza eta Filologia istudioen arteko arazoa aztertu du gero. Euskaldunon artean Hizkuntzalaritzak errekesta eta itzal hobeaz izan badu ere, Filologiak zabalagoko eremua eta ekintza sakonagoa duela esan du. Azkenekoz, Oihenarteri hobeki omen dagozkie bere esanak, Etcheberri bano.

Euskaltzainburuak bere izendamenaren agiria eman dio gero P. Altuna jaunari, eta Azpeitiko alkateak, beste alde, zilarrezko zorion oroigarria. Lehen aipatutako bi bertsolariek beste bertso banarekin agurtu dute euskaltzain berria.

Txistulariek “Agur Jaunak” jotzen hastean batzartuak zutituz amaitu da batzarra.

Euskaltzainburua
Fr. Luis Villasante

Idazkaria
J. M.ª Satrustegi